

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

KEMAL KILIÇDAROĞLU BAŞVURUSU (3)

Başvuru Numarası : 2015/1220
Karar Tarihi : 18/7/2018

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Recep KÖMÜRCÜ
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Raportör : Yunus HEPER
Başvurucu : Kemal KILIÇDAROĞLU
Vekili : Av. Halil İbrahim YOLCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir siyasi parti lideri olan başvurucunun dile getirdiği bazı iddialardan dolayı tazminat ödemeye mahkûm edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/1/2015 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.
7. Konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2015/1225, 2015/3100, 2015/6165, 2015/6939, 2015/11072 ve 2017/6656 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2015/1220 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu -olayların geçtiği tarihte ve hâlen- Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP) Genel Başkanıdır. Başvurucu, başka birçok platform yanında Partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki (TBMM) grup toplantılarında ve TBMM Genel Kurulunda da belirli periyotlarla gündeme dair görüşlerini açıklamaktadır.

10. Başvurucu, 2010 yılı sonunda TBMM Genel Kurulunda, CHP grup toplantılarında, bazı basın açıklamalarında ve televizyon programlarında Kayseri Büyükşehir Belediyesiyle (Belediye) ilgili bazı iddialarını kamuoyuyla paylaşmıştır. Anılan iddialar aynı tarihlerde, siyasi aktörler, köşe yazarları, akademisyenler gibi çok farklı toplum kesimlerince değerlendirilmiş; lehte ve aleyhte değerlendirmelere konu olmuştur.

11. Derece mahkemelerinin kararlarındaki tespitlere göre başvurucu, H.A.H.nin ifadelerini konuşmalarına dayanak almıştır. Bu şahıs, Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hakkında yürütülen dolandırıcılık iddiasına dayalı soruşturmada yaptığı savunmalarında bazı belediye çalışanları hakkında rüşvet aldıklarına yönelik iddialarda bulunmuştur. Adı geçen şahıs 17/7/2007 tarihinde münhasıran Belediyedeki yolsuzluklara ilişkin ifade vermiştir. H.A.H. hakkında Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmış ve dolandırıcılık ile resmî belgede sahtecilik suçlarından H.A.H.nin cezalandırılmasına karar verilmiştir. H.A.H.nin bahsi geçen iddiaları sonucunda elli kişi hakkında soruşturma açılmış, ancak soruşturmanın sonucunda Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı bu kişilerin tamamı hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Konuyla ilgili idari soruşturmada da iddialar soyut olduğundan ilgililer hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

12. Başvurucunun konuşmalarından bir kısmı sebebiyle aleyhine manevi tazminat davaları açılmıştır. Aşağıda sırasıyla başvurucunun iddialarını dile getirdiği konuşmalara, açılan tazminat davalarına ve Anayasa Mahkemesine başvuru sürecine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

A. Başvurucunun Kayseri Büyükşehir Belediyesine Yönelik İddiaları

13. Derece mahkemeleri tarafından verilen bazı kararlarda başvurucunun 27/12/2010 tarihinde Star TV Arena Programında, 28/12/2010 tarihli CHP Grup Toplantısında, 8/1/2011 tarihinde Adana ilinde yaptığı bir konuşmada, 11/1/2011 tarihli CHP Grup toplantısında da aynı iddiaları dile getirdiği ifade edilmiştir. Ancak derece mahkemeleri yalnızca 13/12/2010 tarihinde TBMM Genel Kuruluna hitaben yapılan konuşmada ve konuşma sonrası basına yapılan açıklamalar ile 14/12/2010 tarihli basın açıklamasını kararlarına dayanak almışlardır. Başvurucunun, daha sonra tazminat davasına konu edilen ve derece mahkemeleri tarafından değerlendirilen konuşmaları şu şekildedir:

1. 13/12/2010 Tarihinde TBMM Genel Kuruluna Hitaben Yapılan Konuşma ve Konuşma Sonrası Basına Yapılan Açıklamalar

14. TBMM tutanaklarına göre 13/12/2010 tarihinde başvurucu tarafından 2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı ile 2009 Yılı Merkezi Yönetim

Kesin Hesap Kanunu Tasarısı'nın görüşmeleri esnasında yapılan konuşmanın başvuru konusu olayla ilgili kısımları şu şekildedir:

[Kemal Kılıçdaroğlu] - ...Değerli arkadaşlarım, yolsuzluk, bu iktidarın en ciddi sorunlarından birisidir, en ciddi temel sorunlarından birisidir. Bakın, 17/07/2007 tarihinde ... diye bir yurttaş -Kayseri Büyükşehir Belediyesinde çalışıyor- gidiyor polise rüşvet çarkının nasıl döndüğünü bütün ayrıntılarıyla anlatıyor, 26 sayfa. Arkasından, imzalıyor ve kendisi bu itiraflarda bulunuyor. Rüşveti toplayan kişi bu; taksi duraklarından, benzin istasyonlarından ve diğer yerlerden. Yıllardır devam eden bir prosedür. Bütün bunların hepsini ayrıntılı anlatıyor. Anlattıktan sonra emniyet, rüşvet, irtikap, resmî belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılıkla cumhuriyet savcılığına gönderiyor. Filme de alınıyor, videoya da alınıyor ama video gizli. 26 sayfalık bu itiraf ne oluyor biliyor musunuz? 16 sayfaya indiriliyor. Şimdi, birinci soru: 26 sayfalık itiraf niçin 16 sayfaya indi? Kime soruyorum? Adalet Bakanına soruyorum. Bilmeliyiz. Onun içinde Kayseri Ana Kent Belediye Başkanının rüşvet olaylarıyla ilgili bölümler mi çıkarıldı yoksa başka bir nedenle mi çıkarıldı? Bu sorunun yanıtını bekliyorum.

[A.K.] (Afyonkarahisar) – Varsa söyle.

[Kemal Kılıçdaroğlu] (Devamla) – İki tutanak da elimde. Ben onlardan önce isterim.

Sonra ne oluyor? Gidiyor savcıya. Savcı Bey'in adı ... Savcı, emniyetin gönderdiği rüşvet, irtikap değil, bunu memur suçlarıyla ilgili bir olay dolayısıyla Bakanlığa yazıyor ve izin istiyor Adalet Bakanlığından. Adalet Bakanlığı, haklı olan bir gerekçeyle bunu Valiliğe gönderiyor, konuyu ön inceleme yapın, izin verip vermeyeceğimize karar verelim diye. Ön inceleme yapıyor değerli arkadaşlar, bir vali vekili konuyu araştırıyor, Komisyon kuruluyor, raporu düzenliyor, Adalet Bakanlığına gönderdiği yazıda diyor ki: Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı [M.Ö.] ve diğer belediye görevlilerine isnat edilen suç Türk Ceza Kanunu'nun 252'sine giriyor, rüşvet suçunu oluşturduğundan 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun 17'nci maddesi kapsamında işlem yapılmasını istiyor. Vali vekili basıyor imzayı ve gönderiyor. Bir önemli gelişme oluyor. Bunun ekinde de bir rapor var, bu yazının ekinde daha önce alınmış ifadeler, tutanaklar ve raporlar da var. Bu Vali, bunu imzaladıktan otuz sekiz gün sonra görevden alınıyor, başka bir ile gönderiliyor, Gaziantep'e. Olabilir, bir ihtiyaç çıkmıştır, olabilir.

Bakanlık gayet güzel bir uygulama yapıyor ve bunu savcılığa gönderiyor, diyor ki: 'Bize geldi, ekindeki raporlar da bunlardır, gereğini yapın.' Savcılık diyor ki: Vali Bey'in yaptığı gibi değil, emniyet müdürünün yaptığı gibi değil. Yine, memur suçlarından ötürü, dava açmak için izin istiyor. Yanıt gelmiyor Bakanlıktan. İkinci bir yazı yazıyor, 'izin verin' diye. Bunun üzerine Bakanlık yazı yazıyor, 'İzin verdik, araştırın konuyu.' diyor. Konu araştırılıyor, yine gidiyor, bu kez bir başka vali yardımcısı olayı araştırmakla muhakkik olarak atanıyor. Prosedürde bir eksiklik yok. Bu Vali Yardımcısı, ..., Kocasinan ve Melikgazi belediyelerinden bilirkişi istiyor olayı araştırmak üzere. Kocasinan Belediyesi 30/11/2007'de bir halk sağlığı

uzmanı ile bir harita mühendisini görevlendiriyor. Melikgazi Belediyesi ise 4/12/2007 tarihinde görevlendiriyor. Ama ciddi bir şey var: 4/12'de bilirkişi görevlendiriyorsunuz, ama bu Vali Vekilimiz 3/12'de raporunu Valiliğe sunuyor bir gün önceden. Nasıl oluyor bu? Daha bilirkişi gelecek, inceleyecek; bir gün önceden gönderiyor. Şimdi, bir gün önceden görevlendiriyor ve Sayın Vali [O.G.] -Vali o zaman orada, bir dönem bakanlık yaptı kısa süre- 'Ben de aynı kanaattemiz, burada hiçbir şey yoktur, dosyanın kapatılması lazım.' diyor, basıyor imzayı. Ama bir şey var değerli arkadaşlar: Sayın Vali, ondan önce kararnamesi çıkmış ve Müsteşarlık görevine atanmış birisi yani imzalararken, kararnamesi daha önce Resmî Gazete'de yayımlanmış, Müsteşarlığa atanmış birisi yani Kayseri Valisi değil. O gidiyor, imzalıdıktan sonra Bakanlığa gönderiyor. Bakanlığa gittikten sonra, aynı [O.G.], bu kez de Müsteşar olarak kendisinin gönderdiği yazıyı alıyor, Sayın Bakanın onayına sunuyor ve diyor ki: 'Burada hiçbir şey yoktur, dosyayı kapatalım.' ve dosya kapanıyor.

Şimdi, benim sorum şu: Ben Sayın Başbakana burada siz bunu yaptınız demiyorum, ama Sayın Başbakanın vicdanına sesleniyorum: Bu olayın üzerine giderseniz -ben daha bir ucunu çektim yalnız, çok büyük bir olay bu olayı ben soruşturacağım derseniz, biz CHP Grubu olarak sonuna kadar sizin arkanızdayız, hiç endişeniz olmasın, yeter ki kararlılıkla olayın üzerine gidin ama gitmez, siz de o Vali ve Savcı gibi, 'Ya, bunu kapatalım, ya, bu da çok önemli bir olay değildir.' derseniz, o zaman çıkıp bu kürsüden 'Biz yolsuzluklarla mücadele edeceğiz.' demeyeceksiniz. 'Biz yolsuzluklara kol kanat geren bir iktidardız.' dersiniz ve bu iş burada biter.

Benim Sayın Başbakandan araştırmasını istihram ettiğim bir soru daha var: Bu değerli, adını söyleyeyim, ... şu anda nerededir? Bu, çok önemli bir soru. Nerede olduğunu Sayın Başbakan araştırdığı zaman görecektir. Çünkü Sayın Başbakanın bir lafı vardı: 'Benim mal varlığımı eleştirenler şimdi Silivri'de.' diyordu. Bunu da bir araştırın bakalım, nerede?

Ve benim bir sorum daha var: Avukat ..., kimdir bu adam?

Eğer Sayın Başbakan benim bu konuştuklarımla ilgili olarak, her satırıyla ilgili belge istiyorsa masamın üzerinde, her satırıyla ilgili, bütün yazışmalar, o iki ifade tutanakları, 26 ve 16 sayfalık ifade tutanakları. Elimde olmayan bir şey var, kayıp olan ve ilk Valinin yazdığı rapor, o elimizde yok, mahkeme dosyasında da yok. Nerede bu dosya? Niye gizleniyor? Mademki her şey aleni, mademki avukat da istediği zaman verecekler, ona da ulaşamıyorum, ulaşamıyoruz.

... 'i eğer Sayın Başbakan merak ederse, yanında Sayın [B.A.] var, ona sorarsa sanıyorum benden çok daha fazla bilgi alacaktır."

15. TBMM Genel Kurulunda bütçenin tümü üzerindeki görüşmelerin ardından başvuru, TBMM kulisinde gazetecilerin sorularını yanıtlamıştır. Anadolu Ajansının konuya ilişkin haberinin ilgili kısımları şöyledir:

"...Kılıçdaroğlu, Kayseri'deki yolsuzluk iddiasına karşılık Erdoğan'ın açıklamalarının tatmin edici olup olmadığına ilişkin soru üzerine, 'konuşmanın tatmin edici olmadığını, iddialarına yanıt vermediğini' söyledi.

Kılıçdaroğlu, '17 kişilik bir çetenin sözkonusu olduğunu' öne sürerek, '...nun çete arasında çıkan özel bir uyumsuzluk nedeniyle ihbarda bulunduğunu' savundu. 'Özel uyumsuzluğun' sorulması üzerine, Kılıçdaroğlu, daha sonra bu uyumsuzluğu CHP Kayseri Milletvekili [Ş.K.nin] açıklayabileceğini, bu konudaki ayrıntılara girmek istemediğini kaydetti. Bütçe konuşması sırasında dile getirdiği iddiaları yineleyen Kılıçdaroğlu, Erdoğan'ın '26 sayfalık ifadeden söz etmediğini' söyledi. Kılıçdaroğlu, 'Kayseri'deki Valilik, adliye ve belediye arasında şeytan üçgeni var. Bu arada tezgah dönüyor...' dedi. Kılıçdaroğlu, ...nun şu anda Silivri Cezaevinde olduğunu bildirerek, 'Sayın Başbakan hapiste olduğunu söyledi. Onu ben de biliyorum. Nerede hapiste? Silivri diyemiyor. Niye diyemiyorsun? Yani sen bunu yaparsan ben de seni Silivri'ye gönderirim.' şeklinde konuştu. 'Konuşmanızda ben bir ucundan tuttum, çok büyük dediniz, uyumsuzluğun nedenini mi kastettiniz?' sorusuna, Kılıçdaroğlu, 'Onun arkasında başka olaylar var. Onu daha sonra aktaracağız' karşılığını verdi. 'Yıllardır süren bir rüşvet tezgahının sözkonusu olduğunu' öne süren Kılıçdaroğlu, 'Başındaki kişiler belli, ifadeler belli. Ben Başbakan'dan ne istedim? Siz yolsuzlukların üstüne kararlılıkla gitmek mi istiyorsunuz, bu olayı soruşturun. Biz de CHP Grubu olarak sizi destekleyeceğiz. Soruşturun diyoruz. Somut şeyler koyuyoruz ortaya. Kim nasıl kapattı? Rüşvet çetesi açığa çıkmalı' diye konuştu. CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu, 'dosyanın diğer uçlarını da açacaklarını' da bildirdi."

2. Başvurucunun 14/12/2010 Tarihinde Basına Yaptığı Açıklamalar (CHP İnternet Sitesinde Yayımlanmıştır)

16. Başvurucu 14/12/2010 tarihli basın mensuplarının soruları üzerine yaptığı açıklamasında aşağıdaki sözlerle Belediye ile ilgili iddialarını sürdürmüştür:

"[Soru]: ...

[Kemal Kılıçdaroğlu]- Benim açtığım dosyayla Sayın Başbakanın söyledikleri arasında hiçbir ilgi yok. Ben 17 kişilik bir rüşvet çetesinin yargıya çıkarılmamasını nasıl sağladınız. Bunu anlattım, bunun soruşturulmasını istedim. O bana bir kişinin nasıl hapse girdiğini söylüyor. Ben zaten onun hapiste olduğunu biliyorum. O ayrı bir dava. O dava sonuçlandı. Ben sonuçlanmayan ve kapatılan bir davadan söz ediyorum. Valinin rüşvet, irtikap vardır dediği, emniyetin rüşvet, irtikap vardır dediği bir dosyanın hangi gerekçeyle niçin kapatıldığını söylüyorum. Ve ben bilirkişi atanmadan önce aklama raporunun hazırlandığını, aklama raporunu hazırlayan vali yardımcısının ismini, o tarihte Kayseri valisi olmayan bir kişinin nasıl bu dosyayı imzaladığını, kapatma dosyasını imzaladığını, aynı kişinin İçişleri Bakanlığı Müsteşarı olduktan sonra kendi aklama yazısını nasıl atlattığını söyledim. Sayın Başbakan bunlardan hiçbirisine yanıt vermedi.

Kendi internet sitemizde bugün öğleden sonra bütün bu belgelerin tamamını göreceksiniz. Tamamını göreceksiniz. Sayın Başbakan birileri tarafından oltaya yakalattırıldı. Sayın Başbakan oltadadır. Benim sorduğum sorulara hala yanıt bekliyorum. Başbakan yolsuzlukların üzerine gidiyoruz diyorsa, yolsuzlukları soruşturmak bizim görevimizdir diyorsa bu dosyayı yeniden açar. Bu dosyayı yeniden açar. Başbakanın görevi dosyaları

kapatmak değildir. Başbakan şu soruyu kendi bürokratlarına sormalı. Ayın 4.12.2007'de bilirkişi tayin ediliyor. Peki bu vali yardımcısı aklama raporunu nasıl 3.12.2007'de veriyor bir gün önceden? Bu soruya Sayın Başbakan yanıt verdi mi? Vermedi. Niye vermiyor? Kayseri vali vekili burada rüşvet vardır, irtikap vardır diye rapor hazırlıyor. Raporu hazırlayan vali vekili niçin 38 gün sonra görevden alınıyor? Buna yanıt verdi mi Sayın Başbakan? Vermedi.

Belgelerin tamamı bugün öğleden sonra Cumhuriyet Halk Partisinin internet sitesine konulacak. Hem sorular, hem bunun yanıtlarını göreceksiniz. Ben 26 sayfalık bir ifade var diyorum. Bu tutanakta niçin 10 sayfa eksildi diye soruyorum. Sayın Başbakan başka bir dosyadaki tutanakları anlatıyor. O tutanakları da bugün göreceksiniz. Tamamını yükleyeceğiz arkadaşlar. Biz bir şey söylüyorsak biliyoruz ki onu en az 5-6 ay araştırıyoruz. Doğruluğunu araştırmadan, ayrıntıları bilmeden bir şey açıklamıyoruz. Ama Sayın Başbakanın eline bir dosya tutuşturuldu incelemeden dahi çıktı birilerini savunmak konumuna düştü. Başbakanın görevi yolsuzlukları savunmak değildir. Yolsuzlukların üzerine gitmektir. Eğer gitmezse Kayseri'de dönen rüşvet tezgahının bir parçası olur. Biz gitmesini istiyoruz. Ve şunu da söyledim Sayın Başbakana. Bu olayın üzerine gidin CHP grubu olarak sizin arkanda duracağız. Diyeceğiz ki bizim Başbakan yolsuzlukların üzerine kararlılıkla gidiyor. Bugün belgeleri alsın. Onlar öyle bulunmuş belgeler, hayali belgeler değildir. Devletin belgeleridir. Devletin arşivlerinde var o belgeler. Biz o belgelerin tamamını ayrıca onaylattık. Onaylatılmayan bir belge bizim zaten kullandığımız belge değildir.

[Soru]: *Efendim Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı...*

[Kemal Kılıçdaroğlu]- *O benim muhababım değil. Benim muhababıma sorularımı sordum internet sitesinde onları okusun.*

[Soru]: *Efendim Başbakan ...*

[Kemal Kılıçdaroğlu]- *Hukukçu arkadaşlarımız zaten çalışıyorlar. Bu dosyayı yeniden açtıracamız. Yeniden açtıracamız bu dosyayı.*

[Soru]: *Efendim dün Sayın Başbakan size bütçe görüşmesinde yine İfadesini kullandı. Sizce bu üslup ne kadar doğru? Bir de size twitterdan*

[Kemal Kılıçdaroğlu]- *Sayın Başbakan mecliste bütçe görüşmelerini yaparken siyasette üslubun ne kadar önemli olduğunu söyledi. Ama kendi söylediğini kendi üslubuyla yalanladı. Bir Başbakan sokak ağzıyla konuşmaz. Bizim elimizde dokümanlar var, belgeler var. Ben başka bir davadan, açılmayan bir davadan söz ediyorum. O sonuçlanan bir davadan söz ediyor. Ben kapatılan bir davadan söz ediyorum. O 17 kişilik çeteden rüşveti toplayan birisinin nasıl mahkum edildiğini söylüyor. Zaten kendisi itiraf etmiş, rüşveti ben topluyordum diyor. Onun mahkum olması kadar doğal bir şey yok zaten. Biz o 17 kişilik çeteyi nasıl bire indirdi, hangi gerekçeyle bire indirdi biz onu soruyoruz.*

[Soru]: *Bir de avukattan söz ettiniz efendim.*

[Kemal Kılıçdaroğlu]- *Bunların yanıtını alayım daha öbürü devamı gelecek. 32 kısım tekmlil birden gelecek.*

[Soru]:

[Kemal Kılıçdaroğlu]- *Ben Sayın Başbakan'a sordum. Bu kişi şu anda nerede yatıyor? Silivri'de olduğunu biliyordum. Sayın Başbakanın kürsüye çıkıp şurada Silivri'de hapiste demesini bekliyorum. Ama ısrarla Silivri'yi kullanmadı. Niye kullanmadı? Benim malvarlığımla ilgili iddiada bulunanlar şimdi Ergenekon'dan yatıyorlar demişti. Bende Kayseri'deki davayı kapatıp rüşveti ben alıyordum, dağıtıyordum, bizim bir çetemiz vardı diyen adam şurada Ergenekon'da yatıyor, yani hapiste yatıyor. Ben bu ilginç olaya kamuoyunun dikkatini çekmek istedim ve Sayın Başbakanın bunu itiraf etmesini istedim. Ama Sayın Başbakan Silivri adını kullanmaktan özenle kaçındı.*

[Soru]: *Efendim dün Sayın Başbakan sizin ortaya atmış olduğunuz iddialarla, dosyalarla ilgili olarak neden yargıya gitmiyor, yargıya gitmeli, yargıda bunun hesabını araması gerek dedi.*

[Kemal Kılıçdaroğlu]- *Bende Sayın Başbakan'a sizin siyasetleştirdiğimiz bir yargının dosyaları nasıl kapattığını bu örnek olayla göstermek istedim zaten. Yargıya gitsin. ...'la ilgilide yargıya gitmediniz dedi. Yargıya gittik davaları devam ediyor. Sayın Başbakanın haberi yok. Haberi olsa belki yine dosyayı kapatacaktı. Ama meraklanmasın bütün davalarını izliyoruz. Bütün hukukçularımızla izliyoruz. Başbakan görececek tabloyu.*

Teşekkür ediyorum arkadaşlar. "

B. Başvurucuya Karşı Açılan Tazminat Davaları

17. Başvuru formunda sunulan bilgilere göre; başvurunun yukarıdaki iddiaları dile getirmesinden sonra Belediye Başkanı da dâhil olmak üzere soruşturmalarda adı geçen bazı kişiler tarafından manevi tazminat talebiyle kırk civarında dava açılmıştır. Somut başvuruyu ilgilendiren davalarda verilen kararlara ilişkin bilgiler şu şekildedir:

1. Belediye Basın Yayın Müşaviri Tarafından Açılan Dava (2015/1220 Numaralı Bireysel Başvuru Konusu)

18. Olayların yaşandığı tarihte Belediye basın yayın müşaviri olan davacı Y.Y. tarafından açılan davada Kayseri 8. Asliye Hukuk Mahkemesi 18/3/2014 tarihinde verdiği ve Yargıtay tarafından 17/11/2014 tarihinde onanan kararıyla başvuru aleyhine 5.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Kayseri 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin gerekçesi başvuruya konu diğer davalarda da aynen kullanılmıştır. Karar gerekçesinin ilgili kısımları şu şekildedir:

"...Davaya konu olan olayda; davalı ana muhalefet partisi genel başkanı beyanlarında, dava dışı ... adlı şahsın ifadelerini dayanak almıştır. Dosya kapsamından, bu şahsın Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hakkında yürütülen dolandırıcılık iddiasına dayalı 2007/17518 sayılı soruşturma dosyası sırasındaki savunmalarında davacının da içinde bulunduğu belediye çalışanları hakkında rüşvet aldıklarına yönelik ihbarda bulunduğu ve 17.07.2007 tarihinde bu yönde ayrıca ifade verdiği anlaşılmaktadır. Sonrasında kendisi hakkında Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan kamu davasında 2007/253-2008/3 sayılı ilamla kamu

kurum ve kuruluşları ve benzeri tüzel kişiliklerin araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçundan ceza verilmiş ve karar Yargıtay 11.Ceza Dairesi tarafından onanarak kesinleşmiştir. ...'nun bahsi geçen ihbar ve şikayeti sonucunda davacı dahil elli kişi hakkında Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2007/24740 sayılı soruşturma dosyasında 12.03.2008 tarih ve 2008/3088 sayılı kararlar kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Yine aynı şekilde yürütülen idari soruşturmada da 03.07.2007 tarihli muhakkik raporunda '...iddialar soyut olduğundan ilgililer hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığına...' dair karar verilmiştir. Tüm bu gelişmelere rağmen ve davacı hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verildiği halde, davalı tarafından aradan 2-3 yıl zaman geçtikten sonra yapılan açıklamalarda bahsi geçen ... adlı şahsın beyanlarına atıfta bulunularak 13.12.2010 tarihli T.B.M.M oturumunda '...17.07.2007 tarihinde [H.A.H.] diye bir yurttaş -Kayseri Büyükşehir Belediyesinde çalışıyor- gidiyor polise rüşvet çarkının nasıl döndüğünü ayrıntılarıyla anlatıyor, 26 sayfa. Arkasından imzalıyor ve kendisi bu itiraflarda bulunuyor.....Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı ve diğer belediye görevlilerine isnat edilen suç Türk Ceza Kanunu 252'sine giriyor, rüşvet suçunu oluşturduğundan....' şeklindeki ve devam sözleri ile yine 14.12.2010 tarihinde yapılan basın toplantısında sarfettiği '...biz o on yedi kişilik çeteyi nasıl bire indirdin, hangi gerekçeyle bire indirdin, biz onu soruyoruz.... Kayseri'de dönen rüşvet tezgahının bir parçası olur... rüşveti biz ben alıyordum, dağıtıyordum. Bizim bir çetemiz vardı diyen adam şu anda Ergenekon'da yatıyor...' şeklindeki sözlerin davacının ismi açıkça belirtilmesi dahi davalı beyanlarına tarihi de verilerek dayanak gösterilen şikayetçi ...'nun soruşturma dosyasındaki 17.07.2007 tarihli ifadesinde davacının isminin açıkça zikredilmesi ve davalının konumu gereği beyanlarının basında geniş yer bulması karşısında, davacının kişilik haklarına hukuka aykırı olarak saldırıda bulunduğu açık olup ... davanın kısmen kabulü yoluna gidilmiş, aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

2. Belediye Ulaşım Daire Başkanı Tarafından Açılan Dava (2015/1225 Numaralı Bireysel Başvuru Konusu)

19. Olayların yaşandığı tarihte Belediye Ulaşım Daire Başkanı olan davacı A.E. tarafından açılan davada Kayseri 8. Asliye Hukuk Mahkemesi 18/2/2014 tarihinde verdiği ve Yargıtay tarafından 10/11/2014 tarihinde onanan kararıyla başvuru aleyhine 5.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir (Karar gerekçesi için bkz. § 18).

3. Belediye Çalışanı A.K. Tarafından Açılan Dava (2015/3100 Numaralı Bireysel Başvuru Konusu)

20. Olayların yaşandığı tarihte -ilgili soruşturma dosyasındaki 17/7/2007 tarihli ifadede adı geçen- belediye çalışanı davacı A.K. tarafından açılan davada Kayseri 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 17/4/2014 tarihinde verdiği ve Yargıtay tarafından 12/1/2015 tarihinde onanan kararıyla başvuru aleyhine 4.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir (Karar gerekçesi için bkz. § 18).

4. Belediye Genel Sekreter Yardımcısı Tarafından Açılan Dava (2015/6165 Numaralı Bireysel Başvuru Konusu)

21. Olayların yaşandığı tarihte Belediye genel sekreter yardımcısı olan davacı H.B. tarafından açılan davada Kayseri 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 17/4/2014

tarihinde verdiği ve Yargıtay tarafından 2/3/2015 tarihinde onanan kararıyla başvuru aleyhine 4.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir (Karar gerekçesi için bkz. § 18).

5. Belediye Genel Sekreter Yardımcısı Tarafından Açılan Dava (2015/6939 Numaralı Bireysel Başvuru Konusu)

22. Olayların yaşandığı tarihte Belediye genel sekreter yardımcısı olan davacı E.K. tarafından açılan davada Kayseri 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 17/4/2014 tarihinde verdiği ve Yargıtay tarafından 2/3/2015 tarihinde onanan kararıyla başvuru aleyhine 4.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir (Karar gerekçesi için bkz. § 18).

6. Belediye Özel Kalem Görevlisi Tarafından Açılan Dava (2015/11072 Numaralı Bireysel Başvuru Konusu)

23. Olayların yaşandığı tarihte Belediye özel kaleminde çalışan davacı H.Ç. tarafından açılan davada Kayseri 8. Asliye Hukuk Mahkemesi 10/2/2015 tarihinde verdiği ve Yargıtay tarafından 25/5/2015 tarihinde onanan kararıyla başvuru aleyhine 2.500 TL manevi tazminata hükmetmiştir (Karar gerekçesi için bkz. § 18).

7. Belediye Çalışanı H.T. Tarafından Açılan Dava (2017/6656 Numaralı Bireysel Başvuru Konusu)

24. Olayların yaşandığı tarihte -ilgili soruşturma dosyasındaki 17/7/2007 tarihli ifade de adı geçen- belediye çalışanı davacı H.T. tarafından açılan davada Kayseri 2. Asliye Hukuk Mahkemesi 6/10/2016 tarihinde başvuru yönünden kesin olarak verdiği kararıyla başvuru aleyhine 1.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir (Karar gerekçesi için bkz. § 18).

C. Anayasa Mahkemesine Başvuru Süreci

25. Nihai kararlar başvuru sırasıyla 17/12/2014, 17/12/2014, 9/2/2015, 2/4/2015, 21/4/2015, 30/6/2015 ve 25/1/2017 tarihlerinde tebliğ edilmiştir. Başvuru sırasıyla 16/1/2015, 16/1/2015, 19/2/2015, 6/4/2015, 22/4/2015, 1/7/2015 ve 27/1/2017 tarihlerinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurular süresinde yapılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. İlgili ulusal hukuk için bkz. *Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 24-28.

B. Uluslararası Hukuk

1. İfade Özgürlüğü'nün Demokratik Toplumdaki Önemi

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesi şöyledir:

1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ifade özgürlüğü, demokratik toplumun temelini oluşturan ana unsurlardan biridir. AİHM, ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında ifade özgürlüğünün toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini teşkil ettiğini yinelemektedir. AİHM'e göre 10. maddenin ikinci paragrafı saklı tutulmak üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören, zararsız veya ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. İfade özgürlüğü; yokluğu hâlinde demokratik bir toplumdaki söz edemeyeceğimiz çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir. AİHM, 10. maddede güvence altına alınan bu hakkın bazı istisnalara tabi olduğunu ancak bu istisnaların dar yorumlanması ve bu hakkın sınırlandırılmasının ikna edici olması gerektiğini vurgulamıştır (*Handyside/Birleşik Krallık*, B. No: 5493/72, 7/12/1976 § 49; *Von Hannover/Almanya (No. 2)* [BD], B. No: 40660/08 ve 60641/08, 7/2/2012, § 101).

2. İfade Özgürlüğü ve İtibarın Korunmasını İsteme Hakkı Arasındaki İlişki

29. AİHM, kamuya mal olmuş kişilerin şöhret ve itibarı ile ifade özgürlüğünün çatışması hâlinde 10. maddenin (2) numaralı fıkrasında yer alan "başkalarının... haklarının korunması" ifadesine müracaat etmektedir. AİHM Büyük Dairesi 7/2/2012 tarihinde verdiği iki kararda - *Von Hannover/Almanya (2)* [BD] ve *Axel Springer AG/Almanya* [BD], (39954/08, 7/2/2012)- ifade hürriyeti ve özel hayata saygı hakkının dengelenmesinde kullanılan ilkeleri sistematik olarak açıklamış ve uygulamıştır. Bunlar, ifade özgürlüğüne konu açıklamanın kamu yararına ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı (*Von Hannover/Almanya (2)*, § 109; *Von Hannover/Almanya*, B. No: 59320/00, 24/9/2004, §§ 63-66), ilgili kişinin tanınırlığı, toplumdaki rolü ve işlevi ile yazıya konu olan faaliyetin niteliği, haber veya makalenin konusu (*Von Hannover/Almanya (2)*, § 110; kamu tarafından tanınan kişiler için korumanın daha esnek olacağına ilişkin bir karar için bkz. *Minelli/İsviçre* (k.k.), B. No: 14991/02, 14/6/2005), ilgili kişinin daha önceki davranışları (*Von Hannover/Almanya (2)*, § 111), yayının içeriği, şekli ve etkileri (*Von Hannover/Almanya (2)*, § 112), bilgilerin elde edilme koşulları ve gerçekliği (*Axel Springer AG/Almanya*, § 93; *Von Hannover/Almanya (2)*, § 113) ve uygulanan yaptırımın niteliğidir (*Axel Springer AG/Almanya*, § 95).

3. Maddi Olgular ile Değer Yargısı Arasındaki Fark

30. AİHM'e göre, maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayırma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilirse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırdaki tutulmalıdır (*Lingens/Avusturya*, B. No: 9815/82, 8/7/1986, § 46). AİHM, değer yargılarının doğruluğunu ispat etmenin yerine getirilmesi imkânsız bir talep olduğunu ve böyle bir yükümlülüğün kendiliğinden

Sözleşme'nin 10. maddesinde korunan hakkın temel bir bileşeni olan görüş sahibi olma özgürlüğünü ihlal edeceğini belirtmektedir. AİHM bununla birlikte, bir açıklamanın değer yargısı düzeyine ulaştığı durumlarda dahi -kendisini destekleyen bir olgusal temel olmayan değer yargıları aşırı görülebileceğinden- müdahalenin orantılılığının dava konusu sözlerin yeterli bir olgusal temele sahip olup olmadığına dayanabileceğini ifade etmiştir (*Jerusalem/Avusturya*, B. No: 26958/95, 27/2/2001, §§ 42, 43).

31. *Brasiler/Fransa* (B. No: 71343/01, 11/4/2006) kararına konu olayın eldeki başvuruya benzer yönleri bulunmaktadır:

i. Bay Brasiler (başvurucu) 1997 yılı parlamento seçimlerinde, daha sonra Paris Belediye Başkanı olan Bay Tiberi'ye karşı Paris'ten milletvekili adayı olmuştur. Başvurucu, seçimlerin ilk turu yapıldıktan sonra daha önce yeterli sayıda oy pusulası bastırması ve bu pusulaları oy verme yerlerine teslim edilmesi için resmî görevlilere vermiş olmasına rağmen bazı oy verme yerlerinde kendi oy pusulalarını bulamadığını iddia etmiş; bu nedenle oy pusulalarının çalındığı şikâyetinde bulunmuş ancak savcı bu şikâyetle ilgili işlem yapmaya karar vermiştir.

ii. Başvurucu, bunun üzerine konuyla ilgili tepkilerin dile getirildiği bazı gösteri yürüyüşlerine katılmış ve bu gösterilerden birinde Bay Tiberi'nin seçimlerde hile yaptığı ve bu nedenle seçimin iptal edilmesi gerektiği yönünde ibareler içeren bir broşür dağıtmıştır. Gösteriler esnasında Bay Tiberi'nin seçimlerde entrikalar yaptığı yönünde sloganlar da atılmıştır. Bay Tiberi bu olaylar üzerine hakaret suçlamasıyla bir dava açmış ve broşür ve sloganlarla ilgili sorumluluğu kabul eden başvurucu adli soruşturmaya maruz kalmıştır.

iii. Bunun dışında, bu olaylardan kısa bir süre sonra seçimlerin iptali istemiyle Anayasa Konseyine yapılan başvuru reddedilmiştir. Ret kararında seçimler esnasında bazı usulsüzlükler meydana geldiği ancak bu usulsüzlüklerin seçim sonucunu değiştirmeyeceği yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Anayasa Konseyi, başvurunun ve bir başka adayın oy pusulalarının kaybolması hususunda, adayların oy pusulalarını süresi içinde yetkili makamlara ulaştırmadıkları yönünde bir tespit bulunmuştur.

iv. Yapılan ceza yargılaması sonunda başvurucu beraat etmiş, ancak iddialarını ispatlayamadığı için haksız fiilden sorumluluğunun doğduğuna ve Bay Tiberi'ye zararları için başvurunun 1 Fransız Frankı ödemesine karar verilmiştir (*Brasiler/Fransa*, §§ 8-23).

v. AİHM; ilk olarak maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmesi gerektiği, maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı, bir açıklamanın değer yargısı olarak görüldüğü durumlarda müdahalenin orantılılığının dava konusu sözlerin yeterli bir olgusal temele sahip olup olmadığına dayandığı yönündeki içtihadını hatırlatmıştır.

vi. AİHM, başvuru konusu olaydaki açıklamaların kamu menfaatleriyle ilgili konularda olduğunu ve bunların somut olguların açıklanmasından ziyade değer yargısı olarak görülmesi gerektiğini belirtmiştir. AİHM, ayrıca açıklamaların basında ve ilgili kesimlerde konuyla ilgili sıcak tartışmaların

olduğu bir ortamda yapıldığına ve Bay Tiberi'nin de daha sonra seçim sonuçlarının çarpıtıldığı yönündeki bazı iddialarla ilgili olarak adli soruşturmaya tabi tutulduğuna işaret etmiştir. AİHM, her ne kadar masumiyet karinesi gözönüne alındığında bir soruşturmaya maruz kalan kişinin suçlu olduğu varsayılmaz ise de isnada maruz kalan kişinin belediye başkanı sıfatıyla seçimlerin organizasyonu ve iyi idaresi bakımından görevleri de bulunan Bay Tiberi olması hasebiyle bu başvuru bakımından olgusal bir temelini bulunduğunu kabul etmiştir.

vii. AİHM, başvurunun ifadelerinin negatif bir anlam içerdiği, ancak içerdiği belli bir düzeydeki husumet ve öneme rağmen açıklamalardaki temel konunun bir seçimin yürütülmesiyle ilgili olduğu tespitini yapmıştır.

viii. AİHM verilen cezanın verilebilecek en düşük ceza olmasına rağmen -ifade özgürlüğüne yönelik herhangi bir müdahalenin bu özgürlüğün kullanımı üzerinde caydırıcı etki oluşturabileceği gerçeğinden hareketle-başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleyi kendiliğinden haklı gösteremeyeceği sonucuna varmıştır (*Brasilier/Fransa*, §§ 33-44).

4. Siyasetçilerin İfade Özgürlüklerinin Korunması

32. AİHM'e göre ifade özgürlüğü, herkes için önemli olmasına karşın halkın seçilmiş temsilcileri bakımından özel bir öneme sahiptir. Çünkü seçilmiş kişiler, seçmenleri temsil ederler ve seçmenlerin kaygılarına dikkat çeker ve menfaatlerini savunurlar (*Lombardo ve diğerleri/Malta*, B. No: 7333/06, 24/4/2007, § 53). Başvurucu gibi muhalefet partisinden bir milletvekilinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler, AİHM'i daha sıkı bir denetim gerçekleştirmeye sevk etmektedir (*Jerusalem/Avusturya*, B. No: 26958/95, 27/2/2001, § 36).

33. AİHM, siyasi ifade özgürlüğünün önemini göstermek maksadıyla caydırıcı etki doktrinini kullanmakta; bu nedenle siyasetçilere yönelik olarak verilen cezalar küçük de olsa ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğabileceği sonucuna ulaşmaktadır (*Lombardo ve diğerleri/Malta*, § 61).

i. *Lombardo ve diğerleri/Malta* (bkz. §§ 5-32) kararına konu olayda, Malta merkezli hükümetiyle Fgura Yerel Konseyi arasında bir yol projesi konusunda anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Bu anlaşmazlık yargıya konu olmuş, yerel basında da yer bulmuştur. Yerel Konseyin üyesi olan ilk üç başvuru, Yerel Konseyin bir toplantısı esnasında anlaşmazlık konusu olaya ilişkin kamusal bir toplantı yapılmasını istemişler ancak bu önerileri reddedilmiştir. Bunun üzerine ilk üç başvuru konuya ilişkin olarak bir gazetede makale yayımlamıştır. Makalede Yerel Konseyin kamuya danışmadığı ve kamunun görüşlerini gözardı ettiği şeklinde ifadelere yer verilmiştir. Yerel Konsey, makalenin yazarı olan ilk üç başvuru ve yayının editörü olan dördüncü başvurucuya hakaret ve iftira davası açmıştır. Yargılama sonunda başvuruçuların iddialarını kanıtlamadıkları gerekçesiyle yaklaşık 4.800 Avro tazminata mahkûmiyetine karar verilmiştir. Temyiz incelemesi sonucu tazminat yaklaşık 1.440 Avroya düşürülmüştür. Başvuruçuların konuyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesine yaptıkları anayasa şikâyeti de reddedilmiştir.

ii. AİHM bu başvuruda; Yerel Konsey gibi seçilmiş bir kuruluşun ihmal ya da icraatına yönelik eleştirilere ilişkin kısıtlamaların çok istisnai

koşullarda haklı gösterilebileceğine, Yerel Konsey gibi siyasi bir kurumun kendisine yönelik eleştirilere karşı daha yüksek düzeyde bir hoşgörü göstermesi gerektiğine işaret etmiştir. AİHM'e göre kamusal menfaatlerle ilgili politik konuşmaları ya da tartışmaları sınırlamaya dair alan oldukça dardır. AİHM, başvuru konusu olayın kamusal menfaatlerle ilgili politik tartışmalar kapsamında olduğunu ve makalenin de olaya basın aracılığıyla kamunun dikkatini çekmek amacını taşıdığını belirtmiştir.

iii. AİHM bu başvuru kapsamında; politik tartışmaların belli kelimelerin yorumu üzerinde oybirliği gerektirmediği, başvuruclarının toplantı tekliflerinin reddedilmesinin Yerel Konseyin halka danışmadığı yönündeki iddialar için kullanılan değer yargıları bakımından yeterli bir olgusal temel oluşturduğu tespitini yapmıştır. AİHM, böyle olmasa dahi değer yargılarının ispatlanmasının beklenemeyeceğini ve başvuru konusu olaydaki değer yargılarının iyi niyetle dile getirilmediğini gösteren hiçbir bulgu olmadığını belirtmiştir. AİHM -her koşulda- devam etmekte olan bir politik tartışma kapsamındaki ifadeler bakımından olgu isnadı ve değer yargıları arasındaki ayrımın da daha az önemli hâle geldiğine işaret etmiştir.

iv. AİHM, başvuruclarına yönelik yaptırımın onların gelecekte Yerel Konseyi eleştirme konusunda isteksiz davranmaya sevk edebileceği hususunun da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. AİHM bu gerekçelerle, başvuru konusu olaydaki ifadelerin kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşmadığı, yargılamanın ceza yargılaması olmayıp tazminat davası olmasının ve verilen tazminatın nispeten düşük olmasının da müdahaleye dayanak olan gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığı sonucunu değiştirmedeği kanaatine varmış ve başvuruclarına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı sonucuna ulaşmıştır (*Lombardo ve diğerleri/Malta*, §§ 52-63).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Mahkemenin 18/7/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu;

i. Davaya konu konuşmalarda davacıların ismini zikretmediğini ve davacıların şahsına saldırı teşkil edecek hiçbir beyanda bulunmadığını, matufiyet unsuru oluşmadığını, dolayısıyla derece mahkemelerinin yerleşik Yargıtay içtihatlarına da aykırı karar vererek ifade özgürlüğünü ihlal ettiklerini,

ii. Aynı konuşmalara karşı açılan başka davaların reddedilmesi sonucu ortaya çıkan çelişkili kararlarla adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini,

iii. İfade özgürlüğüne müdahale teşkil eden mahkeme kararlarının gerekçelerinin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığını,

iv. Ana muhalefet partisi CHP'nin genel başkanı sıfatıyla, yolsuzlukla mücadele konusunda eline ulaşan bilgi ve belgelerle kamuoyunu aydınlatmasının ve bu konuda kamuoyu oluşturmasının ve gerekli yasal başvuruları yapmasının kendisine yüklenen yasama faaliyetinin yanı sıra denetim görevinin de bir parçası olduğunu,

v. Belediye ile ilgili konuyu gündeme taşımamasından sonra CHP grubuna mensup milletvekillerinin 2011 yılında Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığına yaptıkları suç duyurusu üzerine Savcılık tarafından soruşturmanın yeniden başlatıldığını ve bir kısım kişilerin rüşvet, icbar suretiyle irtikâp ve teşebbüs ile dolandırıcılık suçlamasıyla açılan davalarda cezalandırıldıklarını; bütün bunların kendisi aleyhine verilen tazminat kararlarının haksızlığını gösterdiğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun adil yargılanma hakkı bağlamındaki ihlal iddialarının da bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

37. Anayasa'nın "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

"Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

39. TBMM Genel Kuruluna hitaben yaptığı konuşmada ve basına yaptığı açıklamalarda kullandığı sözler nedeniyle başvuru aleyhine manevi tazminata hükmedilmiştir. Söz konusu Mahkeme kararları ile başvuru ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale yapılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

40. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

41. Bu sebeple müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

42. 22/11/2001 tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 24. ve 25. maddeleri ile 6098 sayılı Kanun'un 58. maddesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

43. Başvurucunun tazminat ödemeye mahkûm edilmesine ilişkin kararların *başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

44. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü bağlamında "demokratik toplum düzeninin gerekleri" ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü, kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları ve bu çabaların hoşgörülle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42-43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

45. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvuru alan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde "demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama" ve "ölçülülük ilkesine aykırı olmama" biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş

olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72;AYM, E.2018/69, K.2018/47, K.T. 3/5/2018, § 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, K.T. 29/11/2017, § 18).

46. İfade özgürlüğü üzerindeki sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51).

47. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (bkz. *Bekir Coşkun*, § 44, 47, 48; *Hakan Yiğit*, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66).

48. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti halinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir. Kamu gücünü kullanan organların düşüncelerin açıklanmasına ve yayılmasına müdahale ederken ifade özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, §§ 57; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50; *Hakan Yiğit*, §§ 59, 68).

49. Buna göre, ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(c) İfade Özgürlüğünün Kapsamı

50. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemiştir. İfade özgürlüğü; siyasi, sanatsal, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır (*Ergün Poyraz (2)* [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; *Önder Balıkcı*, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40). Bu itibarla bir siyasetçinin kamuoyuna aktardığı görüşleri başkaları açısından *değersiz* veya *yararsız* görülse bile kişilerin subjektif değerlendirmelerinden bağımsız olarak ifade özgürlüğünün korumasındadır (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 52).

(ç) Temel Hak ve Özgürlüklerin Kullanımında Ödev ve Sorumluluklar

51. Demokratik bir toplumda siyasetçilerin diğer siyasetçileri ve kamu görevlilerini eleştirme ve onlar hakkında yorum yapma hakkı bulunmakla birlikte Anayasa'nın 26. maddesi sınırsız bir ifade özgürlüğünü garanti etmemiştir. Somut başvuruya bağlantılı olarak söylenecek olursa siyasetçilere yönelik eleştirilerin kişilerin itibarlarına zarar verir boyuta ulaşmaması gerekir. Bu, Anayasa'nın 12. maddesinin, kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetleri kullanırken ödev ve sorumluluklarına da gönderme yapan "*Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder*" biçimindeki ikinci fıkrasından doğan bir zorunluluktur. Anayasa'nın 26. maddenin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına herkes için geçerli olan bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (örnek kararlar için bkz. *Kemal Kılıçdaroğlu*, § 53; *Erdem Gül ve Can Dündar* [GK], B. No: 2015/18567, 22/2/2016, § 89; *R.V.Y. A.Ş.*, B. No: 2013/1429, 14/10/2015, § 35; *Fatih Taş* [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 67; *Önder Balıkçı*, § 43). Söz konusu sorumlulukların kapsamı, başvuru durumuna ve ifade özgürlüğünü kullandığı vasıtalarla göre değişir. Anayasa Mahkemesi, bir mahkûmiyetin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını incelerken bu hususu dikkate alacaktır.

(d) Başkalarının Şöhret veya Haklarının Korunması

52. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (*İlhan Cihaner (2)*, B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (*Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; *Adnan Oktar (3)*, B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; *Bekir Coşkun*, § 45; *Önder Balıkçı*, § 44; *Kemal Kılıçdaroğlu*, § 54).

53. Buna ilave olarak Anayasa Mahkemesi; siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve kamusal yetki kullanan görevlilerin gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katılmak durumunda olduklarını ve bunlara yönelik eleştirinin sınırlarının çok daha geniş olduğunu her zaman vurgulamıştır (siyasetçilerle ilgili olarak bkz. *Ergün Poyraz (2)*, § 58; kamusal yetki kullanan görevlilerle ilgili olarak bkz. *Nilgün Halloran*, § 45; tanınan bir Cumhuriyet başsavcısı ile ilgili olarak bkz. *İlhan Cihaner (2)*, § 82; tanınan ve siyasete hazırlanan bir kamu görevlisi ile ilgili olarak bkz. *Önder Balıkçı*, § 42; *Kemal Kılıçdaroğlu*, § 55).

(e) İfade Özgürlüğü ile İtibarın Korunmasını İsteme Hakkı Arasında Adil Denge

54. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer başvurularda, aleyhine tazminata hükmedilmesi nedeniyle başvuru durumuna müdahale edilen ifade özgürlüğü ile başvuru durumuna konuşmasındaki iddialar ve ifadeler nedeniyle davacının müdahale edilen şeref ve itibar hakkının korunması arasında adil bir dengeyi gözetilip gözetilmediğini değerlendirmektedir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 56; *Nilgün Halloran*, § 27; *İlhan Cihaner*

(2), § 49, 66). Bu, soyut bir değerlendirme değildir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için başvuruçunun kullandığı ifadelerin türünün, kamusal tartışmalara katkı sunma kapasitesinin, ifadelere yönelik kısıtlamaların niteliğinin ve kapsamının, ifadelerin kimin tarafından dile getirildiğinin, kime yöneldiğinin, tarafların şöhret derecelerinin ve ilgili kişilerin önceki davranışlarının, kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının değerlendirilmesi gerekir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 56; *Nilgün Halloran*, § 44; *Ergün Poyraz* (2), § 56; *Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 08/04/2015, §§ 58-66; *İlhan Cihaner* (2), §§ 66-73). Bunun için başvuruca tarafından söylenen sözlerin, yapılan konuşmanın tamamı ve söylendiği bağlamdan koparılmaksızın olayın bütünselliği içinde ele alınması gerekir (*Nilgün Halloran*, § 52; *Önder Balıkçı*, § 45).

55. Öte yandan dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırdta tutulmalıdır (*Kadir Sağdıç*, § 57; *İlhan Cihaner* (2), § 64). Ancak bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı orantsız olabilir (*Cem Mermut*, B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48).

56. Söz konusu değerlendirmelerde derece mahkemelerinin belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, bir *kısıtlamanın* ifade özgürlüğü ile bağdaşp bağdaşmadığına karar vermede yetki sahibi olan iç hukuktaki son mercidir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 57).

57. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken derece mahkemelerinin yerini almak değil, fakat söz konusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi ile uyumlu olup olmadığını denetlemektir. Anayasa Mahkemesi, başvuru konusu olan müdahalenin *gözetilen meşru amaçla orantılı* olup olmadığını ve bunu haklı göstermek için ulusal makamlar tarafından ortaya konulan gerekçelerin *ilgili ve yeterli* görünüp görünmediğini tespit edebilmek amacıyla söz konusu müdahaleyi davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 58).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

58. CHP Genel Başkanı olan başvuruca kamuoyuna hitaben yaptığı bazı konuşmalarda Kayseri Büyükşehir Belediyesinde yolsuzluk yapıldığını ileri sürmüştür. Başvuruca iddialarını Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmüş olan bir soruşturmada bazı hukuksuzluklara adı karıştığı ileri sürülen bir kişinin beyanlarına dayandırmıştır. Başvuruca, söz konusu kişinin adli makamlarda verdiği ifadelerini kendi perspektifinden yorumlamış ve anılan soruşturmada da usulsüzlükler bulunduğu yönünde iddialarda bulunmuştur.

59. Bu konuşmalara karşı belediye görevlileri tarafından açılan davalarda, başvuruçunun konuşmalarında geçen "...17.07.2007 tarihinde ... diye bir yurttaş -Kayseri Büyükşehir Belediyesinde çalışıyor- gidiyor polise rüşvet çarkının nasıl döndüğünü ayrıntılarıyla anlatıyor, 26 sayfa. Arkasından imzalıyor ve kendisi bu

itiraflarda bulunuyor ... belediye görevlilerine isnat edilen suç Türk Ceza Kanunu 252'sine giriyor, rüşvet suçunu oluşturduğundan....", "...biz o on yedi kişilik çeteyi nasıl bire indirdin, hangi gerekçeyle bire indirdin, biz onu soruyoruz.... Kayseri'de dönen rüşvet tezgahının bir parçası olur... rüşveti ben alıyordum, dağıtıyordum. Bizim bir çetemiz vardı diyen adam şu anda Ergenekon'da yatıyor..." şeklindeki sözlerin davacıların kişilik haklarını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmış ve başvuru tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir.

60. Eldeki başvurunun çözülmesinde gözönünde tutulması gereken ilk husus hem başvurunun hem de davacıların toplumsal konularındır. Bir yanda olayların meydana geldiği dönemde ana muhalefet görevinde bulunan partinin lideri olan başvuru, diğer yanda ise olayların yaşandığı tarihte Belediyede üst düzey bürokrat ve belediye çalışanı olarak görev yapan davacılar bulunmaktadır.

61. Eleştirilerin hedefinde olan kişiler kamusal görev üstlenmiş olan Belediye çalışanları olduğu için kabul edilebilir eleştiri sınırları, sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniştir. Bu sebeplerle eldeki başvuruya konu olayın tarafları olan kamu görevlilerinin gördükleri işlev nedeniyle kendilerine yönelik eleştirilere diğer vatandaşlara göre daha fazla hoşgörü göstermeleri gerekir.

62. Seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan, seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğünün özellikle değerli olduğu açıktır. Bu sebeple müdahale eğer bir siyasetçinin ve özellikle ana muhalefet partisinin genel başkanının ifade özgürlüğüne yönelik ise başvuruların çok daha sıkı bir denetimden geçirilmesi gerekmektedir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 60).

63. Başvuru, başvuruya konu konuşmalarında Belediyeye yönelik bazı iddialarını dile getirmiştir. Gözönüne alınması gereken ikinci husus ise bu bağlamda ortaya çıkmaktadır. Başvurucunun konuşmalarında dile getirdiği iddialar kişilerin hayatlarının diğer bireylere kapalı ve mahrem alanına ilişkin değildir. Başvurucunun konuşmalarında ele alınan konular kamusal çıkarlarla ilgilidir ve toplumu yakından ilgilendiren konuşmalarının çerçevesinin baskın bir şekilde politik alanda kaldığı açıktır. Bu çerçevede önemli kamusal hizmetler sunan bir belediyenin görevlilerinin adının karıştığı soruşturmanın bir siyasi parti lideri olan başvurunun sıkı ve yakın denetimi altında olması tabiidir. Bu nedenle de belediye görevlilerinin şöhret ve itibarı ile başvurunun ifade özgürlüğünün çatıştığı mevcut davada dengelemenin yapılması sırasında kamunun menfaatlerinin gözetilmesi hayattır.

64. Başvuru, tazminat ödemeye mahkûm edilmesine neden olan konuşmalarında davacıların ismini zikretmemiş ancak "*17 kişilik bir çete*" ifadesini kullanmıştır. Derece mahkemeleri ise başvurunun iddialarına dayanak yaptığı soruşturma dosyasındaki 17/7/2007 tarihli ifadede davacıların isminin açıkça zikredilmiş olmasını gerekçe göstererek başvurunun sözlerinin davacıların kişilik haklarını ihlal ettiğine karar vermiştir. Derece mahkemeleri, başvurunun kullandığı sert sözlerin hedefinin davacılar olduğu sonucuna başvurunun konuşmalarını değil konuşmada söz edilen soruşturma dosyasını esas alarak ulaşmıştır. Başvuru, konuşmalarında davacıların kimliklerini açıklamamıştır. Doğrudan hedef almadığı halde dolaylı bağlantılarla davacıların kimliklerinin ortaya çıktığı veya çıkma tehlikesinin bulunduğu kabul edilmesi aşırı bir yorum olarak değerlendirilmiştir. Aksinin kabulü kamusal konuşmaları imkansız hale getirecektir.

65. Öte yandan derece mahkemelerinin kabul ettiği gibi başvurunun sözleri ile davacıları hedef aldığı kabul edilse bile başvurunun ifadelerinin konuşmaların bütünlüğü ile birlikte ve söylendikleri bağlamdan koparılmaksızın değerlendirilmesi gerekir.

66. Somut davanın kendine has koşullarında başvuruya konu ihtilafın büyük ölçüde dava konusu sözlerin maddi vakıaların açıklanması ile ilgili olduğu görülmektedir. Başvurucunun TBMM Genel Kurulunda ve diğer platformlarda yaptığı konuşmalarda ileri sürdüğü iddialar Belediyeyi ve olay tarihinde Belediye çalışanı olan davacıları da ilgilendiren bir soruşturmada yer alan bazı bilgilere dayanmaktadır. Başvuruya konu olayda bir şahsın davacılar dahil bazı belediye çalışanlarının rüşvet aldıklarına yönelik ihbar ve ifadeleri üzerine bir soruşturma başlatılmış, ancak bu soruşturma kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar sonuçlanmıştır. Dolayısıyla başvurunun kullandığı ifadeler bakımından olgusal bir temel bulunduğu açıktır.

67. Öte yandan başvurunun davacılar için kullandığı *çete* ifadesi aynı zamanda bir değer yargısıdır. Başvurucu, bu kişilerin organize bir şekilde gayrimeşru işler yaptıklarını ifade etmeye çalışırken söz konusu ifadeyi kullanmayı tercih etmiştir. İsnada maruz kalan kişilerin belediye görevlileri olması, H.A.H.nin açıklamaları ve davacılar hakkında bir soruşturma yürütülmüş olduğu gerçeği, dava konusu değer yargısı içeren sözlerin yeterli bir olgusal temele sahip olduğunu göstermektedir.

68. Başvurucu, konuşmalarında soruşturma sürecinde yaşanan bazı hususlarla özellikle de davacılarla ilgili kovuşturmayaya yer olmadığına yönelik karar verilmesiyle ilgili şüphelerini açıklamış ve bundan hareketle soruşturmanın yeniden açılması ve gerektiği gibi yapılması yönünde ilgililere çağrıda bulunmuştur. Başvurucunun konuşmalarında kullandığı bazı ifadelerin incitici ve rahatsız edici olduğu açıktır. Ancak siyaset adamlarının kullandıkları bazı sözler açıkça polemik çıkarmaya, şiddetli tepkiler yaratmaya ve taraftarlarını konsolide etmeye yönelik siyaset üsluplarının bir parçası olarak kabul edilebilir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 65).

69. Yukarıdaki tespitlere karşın ilk derece mahkemeleri, başvuru tarafından yapılan konuşmada geçen bazı ifadelerin (bkz. § 59) davacıların kişilik haklarını ihlal ettiğine karar vermiş ve başvurucaı tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Mahkemeler tarafından yapılan değerlendirmelerde olgusal bir temele sahip olmadığı takdirde aşırı olarak değerlendirilebilecek ifadeler, olayın koşulları gözetilmeksizin değerlendirme konusu yapılmıştır. Mahkemeler, başvuruya konu sözleri kaba olarak nitelendirmiştir. Buna karşılık mahkemeler, bu sözlerle konuşmadaki diğer açıklamalar arasındaki bağlantıları gözardı etmiş, bunların başvurunun yorum ve değerlendirmelerinde kullanılmasının gerekli olup olmadığını değerlendirmemiştir.

70. Başvurucunun ifadelerinin negatif bir anlam içermesi, seçmenleri temsil eden başvurunun açıklamalarında temel olarak seçmenlerinin menfaatlerini savunduğu ve kamusal yararı yüksek bir meseleyi ele aldığı olgusunu ortadan kaldırmamaktadır. Bu sebeplerle başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin toplumsal bir ihtiyacı karşıladığının ikna edici bir şekilde, ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

71. Başvurucu aleyhine toplam yedi davada 25.500 TL tazminata hükmedilmiştir. Bilhassa siyasetçilerin ifade özgürlüğüne yönelik herhangi bir müdahalenin bu özgürlüğün kullanımını üzerinde caydırıcı etki oluşturabileceği gerçeği

gözetildiğinde bazı davacılar için önemsiz miktarlarda tazminata hükmedilmiş olması başvurunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleyi kendiliğinden haklı gösteremez. Buna ilave olarak toplam tazminatın başvurunun ifade özgürlüğüne yönelik orantısız bir müdahale olduğu kanaatine varılmıştır.

72. Başvurunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı ve orantılı da olmadığı; bu sebeplerle de demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Rıdvan GÜLEÇ bu görüşe katılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

73. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

74. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında, ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi hususunda genel ilkeler belirlenmiştir.

75. Mehmet Doğan kararında özetle; uygun giderim yolunun belirlenebilmesi açısından öncelikle ihlalin kaynağının belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre, ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (Mehmet Doğan, §§ 57-58).

76. Mehmet Doğan kararında Anayasa Mahkemesi, yeniden yargılama yapmakla görevli derece mahkemelerinin yükümlülüklerine ve ihlalin sonuçlarını gidermek amacıyla derece mahkemelerince yapılması gerekenlere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre; Anayasa Mahkemesinin, tespit edilen ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmettiği hallerde, ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak yargılamanın yenilenmesi sebebinin varlığının kabulü ve önceki kararın kaldırılması hususunda derece mahkemesinin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Zira ihlal kararı verilen hallerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır.

Derece mahkemesi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

77. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, bir temel hak veya özgürlüğü ihlal ettiği veya idari makamlar tarafından bir temel hak veya özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştirilen ihlali gideremediği tespit edilen önceki kararını kaldırmaktır. Derece mahkemesi, kararın kaldırılmasından sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmak durumundadır. Bu çerçevede ihlal, yargılama sırasında gerçekleştirilen usule ilişkin bir işlemde veya yerine getirilmeyen usuli bir eksiklikten kaynaklanıyorsa söz konusu usul işleminin, hak ihlalinin giderecek şekilde yeniden (veya daha önce hiç yapılmamışsa ilk defa) yapılması icap etmektedir. Buna karşılık ihlalin, idari işlem veya eylemin kendisinden ya da (derece mahkemesince yapılan veya yapılmayan usul işlemlerinden değil de) derece mahkemesi kararının sonucundan kaynaklandığının Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edildiği hallerde derece mahkemesinin, usule dair herhangi bir işlem yapmadan doğrudan mümkün olduğunca dosya üzerinden önceki kararının aksi yönünde karar vererek ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırması gerekir (*Mehmet Doğan*, § 60).

78. Başvurucu; ihlalin tespiti ile birlikte yeniden yargılama yapılmasını, yeniden yargılama yapılması yönündeki talebi kabul edilmezse her bir başvuru için davacılara ödediği tazminat da gözetilerek ayrı ayrı 20.000 TL tazminata karar verilmesini istemiştir.

79. Anayasa Mahkemesi başvurusunun düşünce açıklamaları nedeniyle mahkemeler tarafından 20.500 TL tazminat ödemesine karar verilmesinin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun düşmediği ve bu nedenle başvurusunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

80. Bu durumda ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemelere gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

81. Diğer taraftan somut olay bağlamında yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi ihlale yol açan yargılama sürecine muhatap olan başvurusunun bu sürede uğradığı bütün zararları gidermemektedir. Üstelik ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmeyle birlikte başvurusunun muhatap olduğu yargısal süreç devam etmektedir. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için ifade özgürlüğünün ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle ve yeniden yargılama suretiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

82. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 1.618,90 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.598,90 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Rıdvan GÜLEÇ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA

C. Kararın birer örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere; Kayseri 8. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/33, K.2014/90; E.2013/618, K.2014/54; E.2014/363, K.2015/24) ve Kayseri 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/8, K. 014/150; E.2013/390, K.2014/148; E.2014/9, K.2014/152; E.2016/346, K.2016/594) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucaya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1618,90 TL harç ve 1.980 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.598,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/7/2018 tarihinde karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
M.Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Başvuru Numarası : 2015/1220

Karar Tarihi : 18/7/2018

KARŞI OY

Siyasetçilerin ifade özgürlüğü ve bunun sınırları, *Kemal Kılıçdaroğlu (1)* kararında detaylı bir biçimde ortaya konulmuştur. Buna göre seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan, seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğünün özellikle değerli olduğu açıktır. Bu

sebeple müdahale eğer bir siyasetçinin ifade özgürlüğüne yönelik ise başvuruların çok daha sıkı bir denetimden geçirilmesi gerekmektedir (*Kemal Kılıçdaroğlu (1), § 60*).

Öte yandan, eleştirilerin hedefinde olan kişiler kamusal görev üstlenmiş olan Belediye çalışanları olduğu için kabul edilebilir eleştiri sınırlarının, sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olduğu, bu sebeplerle kamu görevlilerinin gördükleri işlev nedeniyle kendilerine yönelik eleştirilere diğer vatandaşlara göre daha fazla hoşgörü göstermeleri gerektiği de açıktır (bkz. § 61).

Bununla beraber başvurucunun belediye çalışanlarına yönelik sarf ettiği kimi sözlerin kişisel saldırı içerdiği ve eleştiri sınırlarını aştığı da kabul edilmelidir. Başvurucunun konuşmalarında belediye çalışanlarına yönelik sarf ettiği "*on yedi kişilik çete*" ve "*rüşvet çarkı*" şeklindeki sözlerin belediye çalışanlarının kişilik haklarını ihlal etmediğini söylemek güçtür. Bu nedenle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Rıdvan GÜLEÇ